

spisi slovenski nam kažejo, da ni sejal rodoljubni g. Navratil svojega zernja po nerodovitni zemlji. Kako lepo je viditi že zelene sterni! Ker se pa ta pravda v „Novicah“ ni mogla dognati, zato je spisal posebno knjižico (9 pól in pol debelo), v kateri svoje misli še razločnejše, še jasnejše dopoveduje in z mnogimi novimi izgledi priterjuje. Po pravici moramo reči, da je opravil težki posel jako izverstno, ter razodel pri tem veliko učenost jezikoznansko.

V tem spisu pa ni ob kratkem le to, kar smo brali v „Novicah“; veliko novega nahajamo v njem. Mično je na dokladi primerjanje slovenščine — staroslovenščini in vsem drugim živim sesticam, po verhu pa še gerščini, nemščini, laščini, francoščini in angleščini. — Gosp. pisatelj je podperl misli svoje s terdnimi stebri. Ti stebri so ugodni izgledi. Naj bolj so se spodtikali nekteri nad glagolom „pošiljam“ za pravi sedajni čas, — češ, da se smé rabiti le za ponavljavni sed. čas; gosp. pisatelj nam je pa pokazal, da ga rabi celó Trubar (Jan. 20. 21.) za pravi sed. čas: „Kakor je (ta) Oča mene poslal, tako jaz (jest) vas „pošilem“¹⁾. — Posebno imeniten je pa nauk o rabi in pomenu slovnčnih časov, naklonov itd., kterega do zdaj še nismo imeli. Kdor ne loči pravega od nepravega (obličnega) sedaj. časa, ta bode brodil po temi in imel marsikaj za zmoto, ali pa tudi za prav; ta ne bo vedil, kedaj se smé, kakor se komu zljubi, veršivnik ali pa doveršivnik rabiti, kedaj se pa mora veršivnik postaviti; ta ne bode vedil, kedaj smemo rabiti sedajni, pretekli ali pa celó prihodni čas, kakor se nam hoče, ali vendartako, da ostane vselej tisti pomen. Kdor prebere o tem Navratilov nauk — temu bo vse to berž jasno kakor ribje okó.

Kako marljivo in verno je premišljeval g. pisatelj glagole slovenske in slavenske sploh, to nam svedoči tudi pregled ónih glagolov, ki so v enem narečji veršivni, v enem ali v več drugih pa doveršivni (str. 41). Tega nám ni razodel doslej še nikdo, pa je vendar tako potrebno; n. pr. glagol „roditi“ je po slovenski in po česki veršiven, po staroslovenski in po vseh drugih narečjih slav. pa doveršiven. Takih je še več, posebno zloženih (composita). Znamenito je, da je gledé na terpež največja razlika med ónimi glagoli, ki so zloženi iz kakega predloga in pa iz „nositi“, „voditi“, „voziti“, „hoditi“. Kaj mično je viditi, kako včasih le poudarek (accentus) veršivnike v doveršivnike preobrača, n. pr. slov. „izmetati“ (vrš.); „izmetat(i)“ ali „izmetáti“ (dovrš.); — slov. „pogledati“ (dovrš.); srb. pa: „poglédati“ (vrš.), „pògledati“ (dovrš.); — slov. „poslušati“ (vrš.) = č. „poslouchati“ (vrš.); rus. „poslušat“, srb. „póslušati“, in polj. „posłuchać“, le-ti trije so pa dovrš. itd. — Ravno tako mika brati, kako se spreminja terpež glagolski po različnem pomenu: „ponositi“ (obleko, opravo) slov., srb., česk. in rus. glag. dovrš.; polj. „ponosić“ (= terpeti, prenašati) verš.; srb. „ponositi se“ (kim, čim s panenoma, 1. stolz sein auf —, in 2. sich aufführen) verš. (str. 58.) Toliko le za pokušnjo.

Razodel nam je g. pisatelj tudi nekoliko takih glagolov, ki jih rabijo Slaveni za veršivne in za doverš.: slov. „rečem“²⁾, „premórem“³⁾, polj. „kažę“, „daruję“;

perfektiven Form den richtigen Gebrauch und die Bedeutung der verschiedenen Zeit- und Aussageform und mit Berücksichtigung aller Dialekte darzustellen.“ Vred.

¹⁾ Tako v 1. in 2. natisu nov. test.; tako („pošilem“) govore na Raščici, kjer je bil Trubar domá, namesto „pošiljam“ (kakor tudi „odpuščem“ namesto „odpušcam“); po tem takem ni to tisk. zmota namesto „pošljem“ (Trub. piše „pošlem“). Očitno je, da tukaj (Jan. 20. 21.) ne more biti ponavljavni sed. č., zato ker se govori le od enkratnega pošiljanja. Da rabimo terpežne gl. tudi za ponavljavne — tega ne bodem ponavljjal.

²⁾ Pa le po Štajarskem (str. 61. d.) — Tako tudi v starosl. Išči v mnihu ernorizeu (str. 4 in 5) in primeri temu (str. 77. 2) v knigi Navr.

³⁾ Zastran „zamórem“ glej str. 55. Anm. Pis.

srb. „kažę“ (v pomenu: ich sage), „darujem“, „vidím“; česk. „daruji“. To so bele vrane glagolske. Verjetno je (na str. 61. f.) tudi to, da so bili Staroslovencem nekteri glagoli (kakor nam in drugim Slavenom) zdaj veršivni zdaj doverš. po dvojnem poudarku. Tak je bil nemara glag. „poslušati“.

Bistroumno je razložil g. Navratil (str. 76—79), zakaj se nahaja v staroslovenskih sv. pismih na enem mestu — v tem glag. verš., v ónem pa doverš., ter overgel misel Schleicherjevo in drugih, kteri terdijo, da so rabili Staroslovenci iz pervine doveršivnike tudi za pravi sed. čas. Marljivi g. pisatelj nam je tudi pokazal, kako je rabil še Trubar določni naklon sed. č. glagolov doverš. pogostoma za prihodnost — prav po staroslovenski. Neki rodoljub je razglasil po „Novicah“ 1855 (str. 62 v opombi), da se govori tako še dan današnji po Goriškem. Te besede je poterdil tudi neki učeni Slovenec iz Temnic (3 ure in pol od Tersta); tudi ondi se govori še dan današnji — po starem, čeravno po malem že kranjčujejo. (Konec sledi.)

Slovenski Romar. Koledar za poduk in kratek čas za navadno leto 1857. V Ljubljani natisnil J. R. Milic. Založil Janez Giontini.

Poprejšni „Koledar za Slovence v povzdigo katoliškega duha“ je letos svoje ime in vredništvo premenil in pod imenom „Slovenski Romar“, vredovan od častitega žireškega kaplana gosp. Jerneja Lenčeka na svetlo prišel. „Romal bom po domači deželi pa tudi v ptujo bom rad pogledal; obiskoval bom domače božje pota, pa tudi ptujih zane-maril ne bom; govoril bom od domačih reči, pa tudi od ptujih bom rad kej opominil; oziral se bom posebno na svete — božje reči, pa tudi drugih navadnih vsakdanjih zadev grešil ne bom“. S temi besedami naznanuje „Romar“ določno cilj in konec svojega romarstva, in kar je obljubil, je zvesto letos spolnil. Zraven navadne pratike in pratikarskih vlastitost je prinesel namreč s svetimi podobami pobožne pesmi: božično, velikonočno, binkočno itd., dogodbe nekterih apostelnov slov. zemlje; po teh sledijo tri podučne prigodbe, in za temi spet nektare pesmice; večina ostalih sestavkov je Ljubljani namenjena, kteri se mnoge vošila razodevajo, kako naj bi se na več krajih olepšala; pridjani so tem vošilom tudi še nektare vsem Slovencem. Sklepajo pobožnega „Romarja“ nektare kratkočasnice. Iz tega obsežka je očitno, da „Romar“ dobro nadomestuje „Koledarja za Slovence“, pa tudi unanja podoba mu je lična.

Novičar iz avstrijskih krajev.

Iz Istre 9. dec. U. G. — Hvala, komur hvala gré. Gospod Jakob Sajovec v Beršecu v Istri je res verl rodoljub — možak od nog do glave. Iskreno se trudi za blagor svoje sedanje domovine na vsako stran: v cerkvi, v šoli s podučanjem mladine v sadjoreji, v kmetijstvu in z djanskim gospodarstvom; tudi je člen družbe za kraško pogojzdenje. Na polji pisanja, kakor „Novice“ vedó, tudi ni zadnji. Za gotovo jim vém povedati, da je njegova valaška slovnica dovršena, in ako se s tiskarjem pogodi, jo bomo kmali prebirali. Da bi nam še svoje zaklade glagolice, ki jih je po starih cerkvenih napisih nabral, razjasnil in po „Novicah“ razglasil, bi jugoslavenska po-vestnica lep dodatek dobila! — Poklon istriške deputacije za oslobodenje colne zaveze je bil od Njih Veličanstva v Terstu prijazno sprejet. „Novice“ so že uni dan povedale, da so Cesar dovolili na to od novega leta naprej skozi 5 let, da ne bo dače za napolico, ajdo, koruzo, rež, ječmen, oves, bob, lečo, grah, grahor, slad in turšično moko. Omenjena deputacija iz 4 premožnih mož se je namerila prihodnji pust tudi na Dunaj podati, da bi se za odpravo dogane potegnili, in je naberala po vseh srenjah dnarja — ne vém: ali za stroške potovanja ali za svoj trud? in je nabrala 3000 gold., — al upanje potovanja na Dunaj se ji je poderlo,

ker so modri Vladar ji rekli, da se zavoljo tega ji ni treba truditi v Beč. Vsak Avstrijoljub vé, da dogana ni studenec bogastva za državo, ampak da zabranjuje domače blago prevelike sile unanjega. Zato naj dogana le zavera angleško pajčovino; mi sejmo lan in konoplje, in debela srajca bo saj kaj terpela; ako smo pa bolj premožni, obrnimo se v Rumburk ali kamor koli v naše cesarstvo, in bolj se bomo hvalili kakor s ptujo tančico. Na kratko rečeno: Nam Istrijanom dajte Ljubljano, Gradec, Dunaj bližej — doveršite železnico, dodelajte ceste — in bolje bomo živeli kakor sedaj, posebno ako se nam terta spet ozdravi. Pusti Kras pogojzdit * ter zaprite burjo, da nam viharji oljk ne polomijo! Komur je mar za blagor domovine, naj se odpové sebičnosti, naj si išče pri revah masti, naj se prime djansko sadjoreje, naj pomaga sviloreji na noge, naj umno polje obdeluje in za izrejevanje koristne živine skerbí, — naj stopi v kolo možakov, kateri so namenili silno burjo ustaviti in sušo iz Primorskega pregnati — z ogojzdenjem žalostnega Krasa!

Iz Pole v Istri 9. dan t. m. se piše, da sta danes zjutraj kmali po osmih presv. Cesar in Cesarica s svojim spremstvom na ladii „Elizabeti“ iz Benetk se pripeljala; ž njima sta bila tudi brata cesarjeva nadvojvoda Ferdinand Maks in Leopold in pa brat cesarični vojvoda Karl bavarski. Ogledali so mornarske naprave, pomorski manevar in starine imenitnega mesta; zvečer je bilo mesto z amfiteatrom in luko vred razsvitljeno. O polnoči so jadrili spet v Benetke nazaj.

Iz Zagreba se piše, da je svitlemu gosp. banu Jelčiću tako odleglo, da ni bolezen več nevarna.

Iz Ljubljane. Kakor se sedaj kaže, smemo terdno upati, da v kratkem bode ljubljansko močirje (Morast) nehalo močirje biti, ker nek Cesar samí, po pismu iz Tersta, to določno želijo. Ker pa prva potreba, da se povodnjam na ljubljanskem mahu konec stori, je to, da se tako imenovani „Gruberjev kanal“ zniža in tako ob velikih vodah Ljubljanici hiter odtok napravi, je vsled c. k. ministerskega ukaza pretekli torek pod predsedništvom Njih eks. gosp. deželnega poglavarja bilo posvetovanje, h kateremu je bil tudi odbor kmetijske družbe povabljen: za koliko naj se imenovani kanal zniža; določeno je bilo, da za 4 čevlje in 8 pavcov. Vse druge obravnave o tej zadevi bojo sedaj hitro sledile. — V poslednjem zboru mestnega odbora je bilo sklenjeno, naj se, ker se je zvedilo, da gazna osvečava (Gasbeleuchtung) ljubljanskega mesta bi ne utegnila dosti čez 1000 gold. dražja biti memo sedanje oljnate, pospešijo obravnave za napravo te osvečave s dotično terzaško družbo. — Ljubljanski sejm se bliža svojemu koncu; le smajni dan in v sredo po tem se je snidilo precej ljudstva, sledeče dni pa je bilo malo kupca, pa tudi ptujih kramarjev je prišlo manj kot drugekrati na ta sejm. Živine so le kakor za sreden sejm pripeljali, pitanih volov pa celó malo, ki so se prodajali po 22 do 23 gold. cent.

Novičar iz raznih krajev.

C. k. ministerstvo je ukazalo, da v ljudskih šolah imajo vprihodnje župani pobirati učnino ali šolski dnar od starišev, ki imajo otroke v šoli, in ga potem skupaj za vsaki mesec izročiti učitelju; 14 dni po preteku vsakega mesca se imajo z bukvicami izkazati, v ktere so zapisali: kdo je plačal, kdo pa ne. Za dolgove so župani odgovorni; njim se bo poslala eksekucija za ne odrajtani dnar, in oni naj se potem za povračilo eksekucijskih stroškov derže dolžnikov. — Sliši se, da na Ogerskem so bili vsi predsedniki pe-

*) O zadevah Krasa se zdaj drugega nič ne vé in ne sliši kakor to, da je vsaka pretura dva poslanca v zbor v Terst poslala. Sam Bog vé, kdaj bo kaj s Krasom? Po mojih mislih se bo tako dolgo prazna slama mlatila, dokler se Kras ne razdeli. Po razdelitvi pa si upam delež svoje srenje sam z drevjem zasaditi.

Pis.

terih deželnih poglavarstev te dežele v zbor poklicani, da so razodeli želje in potrebe ogerske dežele, ktere se bojo v prošnjem pismu poklonile Cesarju, kadar pride spomladi tjé. — Sedaj se je oglašil vladni list francoski „Moniteur“ in je napovedal, da se bo zbor v Parizu še ta mesec snidel, ki pa bo v pretres vzel le tiste rusovsko-turške zadeve, o kterih so si vlade navskriž; „Moniteur“ se nadja, da se bojo lahko kmali (?) porazumele. — Naklepi napolitanskih prekucij niso tako malopomenljivi, kakor se je v časnikih bralo, ker 8. dan t. m. je bilo življenje kralja napolitanskega v veliki nevarnosti. Ko je namreč kralj napolitanski po vojaški maši ogledaval armado, je skočil iz verste neki vojak 3. strelskega batalijona in je z bajonetom hotel prebosti kralja; pa ost bajonetova je odletela na nekem persnem orožji; v tem pa je pričujoči polkovnik Latour zgrabil vojaka in ga na tla vergel. — Neuenburška homatija se čedalje bolj zapletuje; po izgledu pruske vlade terjate tudi francoska in rusovska, naj švajcarska vlada izpusti vjete brez sodbe; ona pa tega noče, in tudi angležka je njenih misel. Kaj bo tedaj iz tega? se ne vé. — 26. dan t. m. se je rusovski konzul z veliko mošnjo dnarja podal na Cetinje; pravijo, da rusovska vlada želi, naj knez črnogorski kaj malega od svojih terjav do Turkov odjenja brez škode za svoje pravice. — Po posebnem ukazu papeževem je general-vikar rimski zapovedal, da po vseh cerkvah papeževe dežele naj se pri mašah teatrališka godba in teatrališko petje odpravi; namesto tromb in pavk se ima le koralno petje, spremljevano samimi orgljami, vprihodnje v cerkvi slišati.

Slovenske národne pesme

po Varaždinski okolici in po bližnjem Štajerskem.

Nabral M. Kračmanov.

7. Slabo plačana služba *).

Sestra šiva, sestra šiva,
Poleg bratec spava,
Hoj joj, tak tak tak,
Poleg bratec spava.

Pričeli su, pričeli su
Devojke deliti,
Hoj joj, tak tak tak,
Devojke deliti.

Vidiš, bratec, vidiš bratec,
Kak ti gradec gori,
Hoj joj, tak tak tak,
Kak ti gradec gori.

Meni dali, meni dali
Staru baburinu,
Hoj joj, tak tak tak,
Staru baburinu.

Naj ti gori, naj ti gori,
Bog daj, da bi zgorel,
Hoj joj, tak tak tak,
Bog daj, da bi zgorel.

Pričeli su, pričeli su
Konjiče deliti,
Hoj joj, tak tak tak,
Konjiče deliti.

Jedno leto, jedno leto
Tam sem služil za lepu devojku,
Hoj joj, tak tak tak,
Za lepu devojku.

Meni dali, meni dali
Staru kljusetinu,
Hoj joj, tak tak tak,
Staru kljusetinu.

Drugo leto, drugo leto,
Tam sem služil za lepog konjiča,
Hoj joj, tak tak tak,
Za lepog konjiča.

Pričeli su, pričeli su
Puškice deliti,
Hoj joj, tak tak tak,
Puškice deliti.

Treto leto, tretó leto
Tam sem služil za lepu puškicu,
Hoj joj, tak tak tak,
Za lepu puškicu.

Meni dali, meni dali
Staru svu škerbavu,
Hoj joj, tak tak tak,
Staru svu škerbavu.

*) Primeri Vuka „Srpske pjesme“ I. 428. str. 595. pes. 1841.

Pogovori vredništva.

Gospodu U. G. v R.: Na vprašanje Vaše: ali je spominek rajnemu gosp. prof. Janezu Kerstniku, pravemu očetu šolske mladine, za ktere ga je pred nekimi leti neki poštovan poslanec gosp. dr. Kluna tudi po Istri dnar poberal, že pri sv. Krištofu napravljen? Vam damo vediti, da Kersnikov spominek že stoji od julija 1855. „Novice“ so v 59. listu tistega leta slovesno blagoslovljenje popisale.

Današnjemu listu je pridjana 4. pòla „Občne povestnice“.